

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-3.30>

Олександр Світченко

м. Вінниця, Україна

Науковий керівник: Віктор Соловей

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0373-6008>

e-mail: victorsolovey79@gmail.com

ЕКСПЕРИМЕНТ ІЗ МАТЕРІАЛАМИ ТА ТЕХНІКАМИ У ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОМУ МИСТЕЦТВІ: ХУДОЖНЯ ОБРОБКА ДЕРЕВИНИ ТА КЕРАМІКА В АВТОРСЬКИХ АРТ-ОБ'ЄКТАХ

***Анотація.** У статті досліджується роль експерименту з матеріалами та техніками у сучасному декоративно-прикладному мистецтві на прикладі художньої обробки деревини та кераміки. Розглянуто трансформацію традиційних підходів до роботи з природними матеріалами, їх переосмислення в контексті сучасного авторського мистецтва та створення арт-об'єктів. Особливу увагу приділено поєднанню традиції й новаторства, використанню фактурних та пластичних властивостей деревини й глини, а також концептуальному значенню матеріалу в художньому процесі. Проаналізовано сучасні тенденції у створенні декоративно-прикладних творів, зокрема експерименти з формою, текстурою, випалом і комбінуванням різних матеріалів. Визначено значення авторського підходу, технологічних інновацій та збереження культурної спадщини у розвитку сучасного декоративно-прикладного мистецтва.*

***Ключові слова:** декоративно-прикладне мистецтво, художня обробка деревини, кераміка, арт-об'єкт, експеримент, матеріали, техніки, сучасне мистецтво.*

Abstract. The article explores the role of experimentation with materials and techniques in modern decorative and applied arts using the example of artistic woodworking and ceramics. The transformation of traditional approaches to working with natural materials, their rethinking in the context of modern authorial art and the creation of art objects is considered. Special attention is paid to the combination of tradition and innovation, the use of the textural and plastic properties of wood and clay, as well as the conceptual meaning of the material in the artistic process. Modern trends in the creation of decorative and applied works are analyzed, in particular, experiments with form, texture, firing and combining different materials. The importance of the authorial approach, technological innovations and the preservation of cultural heritage in the development of modern decorative and applied arts is determined.

Keywords: decorative and applied arts, artistic woodworking, ceramics, art object, experiment, materials, techniques, modern art,

Декоративно-прикладне мистецтво завжди перебувало на межі між утилітарністю та художнім самовираженням. У цьому просторі матеріал не є лише засобом - він стає повноцінним учасником творчого процесу, носієм сенсу, фактури, символіки. Особливо виразно це проявляється у роботі з такими традиційними матеріалами, як деревина і глина, які в сучасному мистецтві переживають новий етап осмислення. Експеримент із матеріалами та

техніками відкриває нові горизонти для художників, дозволяючи створювати унікальні авторські арт-об'єкти, що поєднують традицію і новаторство.

Історично художня обробка деревини та кераміка займали важливе місце в українській культурі. Дерево використовувалося для створення житла, меблів, предметів побуту, сакральних об'єктів. Різьблення, інкрустація, випалювання — ці техніки формували багатий візуальний світ, у якому поєднувалися орнаментальність і функціональність. Кераміка, у свою чергу, була невід'ємною частиною повсякденного життя, відображаючи як практичні потреби, так і естетичні уявлення.

У традиційному мистецтві матеріал диктував форму. Дерево вимагало врахування волокон, текстури, природних властивостей. Глина підкорялася законам пластики, висихання, випалу. Майстри працювали в межах усталених технік, передаючи знання з покоління в покоління. Проте навіть у цих межах існувала варіативність, яка дозволяла формувати індивідуальний стиль.

Сучасне декоративно-прикладне мистецтво змінює сам підхід до матеріалу. Він більше не сприймається як щось задане і незмінне. Художники починають експериментувати, поєднувати різні матеріали, порушувати традиційні техніки, шукати нові способи взаємодії з формою і простором. У цьому контексті деревина і кераміка набувають нових значень.

Однією з ключових тенденцій є вихід за межі утилітарності. Якщо раніше предмети з дерева чи кераміки мали чітке функціональне призначення, то сьогодні вони часто стають арт-об'єктами, що існують у художньому просторі. Вони можуть не виконувати практичної функції, але при цьому мають сильне естетичне і концептуальне навантаження.

У роботі з деревиною сучасні митці активно досліджують її природні властивості. Тріщини, сучки, нерівності, сліди часу — все це перестає сприйматися як недоліки і стає частиною художнього образу. Дерево зберігає пам'ять про своє походження, і художник працює з цією пам'яттю, підкреслюючи або трансформуючи її.

Експерименти з техніками включають не лише традиційне різьблення, а й поєднання з іншими методами — обпалювання, фарбування, полірування, використання металу чи скла. Це створює нові текстурні ефекти, розширює можливості вираження. Деревина може набувати як грубих, майже первісних форм, так і витончених, майже скульптурних образів.

Кераміка в сучасному мистецтві також зазнає значних трансформацій. Глина перестає бути лише матеріалом для посуду чи декоративних виробів. Вона стає засобом створення складних просторових композицій, інсталяцій, концептуальних об'єктів. Художники експериментують із формою, порушують симетрію, створюють асиметричні, іноді навіть деформовані об'єкти.

Важливу роль відіграє процес випалу. Зміна температури, використання різних печей, додавання нетрадиційних матеріалів — все це впливає на кінцевий результат. Випал стає не лише технічним етапом, а частиною творчого

процесу, де багато залежить від випадковості. Це додає роботам унікальності і непередбачуваності.

Однією з цікавих тенденцій є поєднання деревини і кераміки в одному об'єкті. Ці матеріали мають різні властивості, але саме їхній контраст створює нові художні можливості. Тепло дерева і холод кераміки, м'якість і твердість, природність і обробленість — ці протилежності взаємодіють, формуючи складний образ.

У сучасному мистецтві важливим є також концептуальний аспект. Арт-об'єкти з дерева і кераміки часто мають ідейне підґрунтя. Вони можуть порушувати питання екології, часу, пам'яті, ідентичності. Матеріал у цьому випадку стає не лише формою, а й змістом.

Наприклад, використання старої деревини може символізувати зв'язок із минулим, а тріщини і пошкодження —плинність часу. Кераміка, зі своєю здатністю змінюватися під впливом вогню, може уособлювати трансформацію, перехід, народження нового.

Сучасні художники часто працюють на межі між мистецтвом і дизайном. Їхні роботи можуть існувати як у галерейному просторі, так і в інтер'єрі, архітектурному середовищі. Це розширює функції декоративно-прикладного мистецтва, робить його більш інтегрованим у повсякденне життя.

Важливим аспектом є також індивідуалізація творчості. Якщо традиційне мистецтво було колективним, то сучасне тяжіє до авторства. Художник формує власний стиль, експериментує, шукає нові форми вираження. Це сприяє появі великої кількості різноманітних підходів.

Технологічний розвиток також впливає на мистецтво. Сучасні інструменти, матеріали, цифрові технології відкривають нові можливості для роботи з деревиною і керамікою. Проте ручна праця не втрачає своєї цінності. Навпаки, вона стає ознакою унікальності, протиставлення масовому виробництву.

У цьому контексті особливо важливим є збереження традицій. Експеримент не означає відмову від минулого. Навпаки, він часто ґрунтується на глибокому знанні традиційних технік. Саме це дозволяє художникам створювати нове, не втрачаючи зв'язку з культурною спадщиною.

Освіта і передача знань відіграють ключову роль у розвитку декоративно-прикладного мистецтва. Майстерні, школи, резиденції створюють умови для обміну досвідом, розвитку нових ідей. Це сприяє формуванню середовища, у якому експеримент стає природною частиною творчості.

У глобальному контексті українське декоративно-прикладне мистецтво набуває нового значення. Воно стає частиною світового художнього процесу, зберігаючи при цьому свою унікальність. Робота з деревиною і керамікою, заснована на традиціях, але відкрита до новацій, дозволяє створювати твори, які є зрозумілими і водночас автентичними.

Таким чином, експеримент із матеріалами та техніками у декоративно-прикладному мистецтві є важливим чинником його розвитку. Художня обробка

деревини та кераміка, як традиційні види мистецтва, у сучасному контексті набувають нових форм і значень. Вони стають засобом дослідження матеріалу, простору, ідеї.

У цьому процесі народжується нова художня мова, яка поєднує минуле і сучасне, традицію і новаторство, матеріальне і концептуальне. Саме ця мова визначає обличчя сучасного декоративно-прикладного мистецтва, роблячи його актуальним, динамічним і відкритим до змін.

Список використаних джерел

1. Найдено О. С. *Українське народне мистецтво: традиції та сучасність*. Київ: Наукова думка, 1989.
2. Рубан В. В. *Сучасне декоративно-прикладне мистецтво України*. Київ: Інтертехнологія, 2011.
3. Титаренко В. І. *Художня обробка деревини*. Київ: Вища школа, 1995.
4. Соловей В. В. Місце барської кераміки у гончарній спадщині України. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 48. Том 2. С. 66-71. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-2-11>
5. Шмагало Р. Т. *Енциклопедія художнього металу: у контексті декоративного мистецтва України*. Львів: Априорі, 2015.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-3.31>

Світлана Басовська
м. Вінниця, Україна,
Orcid: 0000-0002-8662-3887
e-mail: svitlana.basovska@vspu.edu.ua

ГЛЯДАЦЬКИЙ ДОСВІД У СИСТЕМІ МУЗИЧНО-ТЕАТРАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: УКРАЇНСЬКА ОПЕРА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація. У статті розглядається феномен глядацького досвіду як важливого компонента музично-театральної комунікації в сучасній українській опері. Аналізується вплив цифрової культури та інноваційних сценічних технологій на трансформацію сприйняття оперної вистави та формування нових моделей взаємодії між сценічною дією та її аудиторією. Особливу увагу приділено ролі сольних вокальних форм у розкритті психологічного змісту персонажів і формуванні емоційного співпереживання глядача. Висвітлюється значення поєднання національної музично-сценічної традиції та сучасних технологічних практик у розвитку українського оперного мистецтва.

Ключові слова: українська опера глядацький досвід, музично-театральна комунікація, цифрова культура, сольні вокальні форми, оперна режисура, музичний театр, інноваційні сценічні технології.

Abstract. The article examines the phenomenon of audience experience as an important component of musical-theatrical communication in contemporary Ukrainian opera. The study analyzes the influence of digital culture and innovative stage technologies on the transformation of operatic perception and the formation of new models of interaction between stage action and the audience. Particular attention is given to the role of solo vocal forms in revealing the psychological content of characters and shaping the emotional engagement of the spectator. The paper also highlights the significance of combining national musical and theatrical traditions with modern technological practices in the development of Ukrainian opera.

Keywords: Ukrainian opera, audience experience, musical and theatrical communication, digital culture, solo vocal forms, opera directing, musical theatre, innovative stage technologies.

У сучасному музично-театральному дискусії дедалі більшої актуальності набуває проблема переосмислення комунікативної природи оперного мистецтва, зокрема тих механізмів, які визначають взаємодію сценічного твору та його реципієнта. У цьому контексті особливої уваги набуває категорія глядацького досвіду, що постає не лише як результат сприйняття художнього явища, а як складна система культурних, психологічних і семіотичних взаємодій, у межах яких формується цілісне розуміння музично-театрального тексту. Сучасні музикознавчі та культурологічні дослідження все частіше зміщують акцент з аналізу виключно внутрішньої структури оперного твору – його драматургії, композиції чи режисерської інтерпретації – до широкого розгляду комунікативного простору, у якому функціонує опера як особливий тип художньої події.

У такій перспективі глядацький досвід постає як ключовий компонент музично-театральної комунікації, що забезпечує процес смислотворення у взаємодії між авторським задумом, виконавською інтерпретацією та рецептивною активністю аудиторії. Опера, будучи синтетичним видом мистецтва, історично поєднує різні художні практики: музичну, театральну, візуально-просторову, пластичну та технічну. Саме ця багато вимірність визначає її особливий комунікативний потенціал, оскільки процес сприйняття оперної вистави відбувається на перетині кількох рівнів художньої інформації: музичної інтонації, драматургічного розвитку, сценічного жесту, пластики руху, світлових та сценографічних ефектів.

Упродовж історичного розвитку оперного театру технічні засоби сценічного оформлення завжди відігравало важливу роль у формуванні художнього простору вистави. Від барокових механічних сценічних конструкцій до сучасних мультимедійних технологій, розвиток опери супроводжувався постійним розширенням її виражальних можливостей. У цьому сенсі технологічний фактор не може розглядатися лише як допоміжний елемент сценічного оформлення; навпаки, він постає органічною складовою

еволюції музично-театральної форми, що безпосередньо впливає на характер глядацького сприйняття.

Особливо виразно ця тенденція проявляється у культурному просторі ХХІ століття, який характеризується активним розвитком цифрових медіа та нових комунікаційних технологій. Сучасний глядач дедалі більше орієнтується на інтерактивні форми художнього досвіду, що передбачають ефект занурення, мультидійність та можливість безпосередньої взаємодії з мистецьким середовищем. У результаті змінюється сама структура реценції сценічного мистецтва: глядач перестає бути лише пасивним спостерігачем і набуває ролі активного співучасника художньої події.

У цьому контексті опера починає функціонувати не тільки як музично-драматичний твір у традиційному сценічному форматі, але й як комунікативний простір досвіду, у якому поєднуються різні типи художньої взаємодії. Використання цифрових медіа технологій, відео проєкцій, елементів доповненої та віртуальної реальності сприяє формуванню нових моделей сценічної репрезентації, що істотно змінюють характер глядацького залучення до мистецького процесу. Таким чином, сучасна опера дедалі більше постає як динамічна система художніх комунікацій, у яких поєднується традиційні естетичні принципи музично-театрального мистецтва та новітні технологічні практики цифрової культури.

Для українського оперного театру ці процеси мають особливе значення, оскільки вони відкривають нові можливості для осмислення національної музично-сценічної традиції в контексті глобальних культурних трансформацій. Аналізуючи сучасні тенденції розвитку української опери засвідчує, що її комунікативна функція значною мірою пов'язана з репрезентацією національних культурних смислів. Історично український музичний театр формувався у тісному зв'язку з народнопісенною традицією, яка стала одним із головних інтонаційних джерел формування національного стилю. Українська опера від початку свого становлення виступала своєрідним художнім простором, у якому відображалися світоглядні цінності народу, його історична пам'ять та ментальні архетипи. Саме тому опора на народну пісню стала важливим чинником формування національної ідентичності українського музичного театру. Використання народнопісенних інтонацій не лише забезпечувало опері національну стилістичну визначеність, але й створювало особливий механізм комунікації з аудиторією, для якої ці інтонаційні структури були культурно впізнаваними. Завдяки цьому глядацьке сприйняття оперного твору набувало характеру своєрідного культурного співпереживання, що поєднувало естетичний досвід із національною самоідентифікацією. «Успіх постановок творів Євгена Станковича («Страшна помста»), Алли Загайкевич («Вишиваний. Король України»), експериментальних проєктів Романа Григоріва та Іллі Разумейка актуалізує проблему дослідження генезису та специфіки розвитку національного оперного мистецтва у контексті загальних процесів становлення і ствердження української культури як самостійної та